

Susan Coll

Bookish People

Vertaald door Hanneke van Soest

DE FONTEIN

1

Vrijdag

De voorpublicatie

Voor alle duidelijkheid: Sophie Bernstein gooide geen boek naar Zhang Li.

Maar tegen de tijd dat de avondploeg van de middagploeg over het incident hoorde, waren de details van deze verder routineuze bijeenkomst zo overdreven dat je zou denken dat mevrouw Bernstein de jonge verkoopvertegenwoordiger zwaar had mishandeld.

Zhang, die voor een van de grootste uitgeverconcerns van het land werkt, zat midden in haar presentatie van de voorjaarsaanbieding op het moment dat er koffie werd gemorst, of misschien – feitelijk gezien – met koffie werd gespetterd.

Het is waar dat dit niet helemaal spontaan gebeurde. Er ging een voorpublicatie van een boek de lucht in, en toen die boven op de wankale kartonnen beker belandde waarop ZHANG CAP MAGER geschreven stond, zorgde dat voor een explosie van de inhoud. Een paar koffiedruppels spatten op Zhangs witte jurk. De bijeenkomst was al twaalf minuten bezig, dus de koffie, gehaald bij de winkel op de hoek, was gelukkig niet meer gloeiend heet.

Later zei mevrouw Bernstein dat ze de voorpublicatie misschien met een klap op tafel had gelegd in plaats van hem in de lucht te gooien. Dat kon ze niet met zekerheid zeggen. Of er nu mee gegooid was of dat het te hard was neergesmeten, met

het gebaar wilde mevrouw Bernstein haar frustratie benadrukken omdat ze wéér naar een boekomslog met vrouwenvoeten moest kijken.

Ze had een rol keukenpapier gepakt en de koffie van Zhangs mouw gedept – en van de tafel en het tapijt, en ook van de muur. Vervolgens had ze zich uitgeput in verontschuldigungen en beloofd Zhangs stomerijrekening te betalen, of desnoods een nieuwe jurk. Er waren handen geschud, excuses aangeboden en, heel gepast, geen knuffels uitgewisseld.

Mevrouw Bernstein was er redelijk zeker van dat ze de bespreking op een beter-dan-neutrale voet hadden afgerond met haar belofte een aantal titels te bestellen die Blowfish, de imprint waar Zhang voor werkte, komend voorjaar zou uitbrengen.

Het leek allemaal met een sisser af te lopen. Daarom verbaasde het mevrouw Bernstein dan ook te zien dat Zhang bijna moest huilen toen ze naar de deur liep.

2

Zaterdag

De duisternis

Sophie wil niet op dit feest zijn, waar ze haar werknemers dronken en luidruchtig ziet worden. Ze wil naar de boekwinkel, de winkel die van haar is, waar ze enorm ambivalente gevoelens over heeft en die haar veel stress bezorgt.

Het is nogal tegenstrijdig dat ze uitgerekend op de plek wil zijn die de kern vormt van haar levensangst, dat weet ze ook wel, maar ze heeft een plan om die tegenstrijdigheid op te heffen. Ze bouwt een toevluchtsoord in de winkel. Een kamertje voor zichzelf. Hoewel ze er nog niet ingetrokken is, treft ze geleidelijk aan voorbereidingen om zich er te nestelen. Ze is zelfs al begonnen met de verhuizing van enkele essentiële zaken – de waterkoker, een kleine tas met kleding en een zak met geld – naar de schuilplaats vlak achter de fictiekamer.

Het is een architectonische toevalstreffer, die knusse, kleine ruimte, dat huisje voor een muisje, dat parallelle universum dat toegankelijk is door op een knop te drukken in de hoek van de plank waar op dit moment Graham Greene staat, hoewel dat niet altijd een betrouwbaar oriëntatiepunt is, aangezien de locatie van zijn oeuvre per seizoen verschuift, afhankelijk van de alfabetische grabbelton die de laatste oogst aan boeken vormt. In de loop der jaren heeft ze gezien hoe verschillende gevestigde auteurs radicaal van plaats veranderden, zoals Toni Morrison, die de afgelopen lente twee hele planken opschoof

en aan het eind van het zomerseizoen terugkeerde naar waar ze was begonnen, als de eb en vloed van strandzand.

Ongeacht welke boeken er voor het toegangspaneel staan, haar eigen kamer is er, een constante. Voor zover ze weet, weet niemand anders ervan, behalve Ibrahim, de architect die de winkel heeft ontworpen en die haar nog steeds af en toe helpt met kleine reparaties, omdat hij een aardige vent is. Er was niet veel voor nodig om de kamer te creëren. De stevige industriële deur was er al tientallen jaren, net als de boekenkast die de deur aan het zicht onttrok, maar de deur ging moeizaam open. Ongeveer een halfjaar geleden, na het begin van een lange reeks slapeloze nachten na de dood van haar man, vroeg ze Ibrahim om advies; hij bood aan de boekenkast aan de deur vast te schroeven, de scharnieren in te vetten en er een zwaar elektrisch geval op te zetten zodat de deur makkelijker opengaat.

Het is de 790 dollar die het kostte meer dan waard. Nu biedt de schuilplaats haar troost en geeft de ruimte haar het gevoel dat ze een plan heeft, net als de noodvoorraad eten en water die ze thuis op zolder bewaart. Van tijd tot tijd gaat ze voorzichtig via de smalle trap in de gang buiten haar slaapkamer naar boven, gewoon om te controleren of alles er nog is: de vijf pakken noedels die ze bij Costco heeft gekocht en de vijftien liter water. Maar ze heeft die voorraad al sinds 11 september 2001 en vergeet steeds dat het nu tijd wordt om die eindelijk te vervangen.

Helaas moet ze op dit moment hier zijn, in deze kleine flat in Northern Virginia die volgepropt zit met haar werknemers, de meesten zo jong dat ze haar kinderen zouden kunnen zijn. Jamal, de manager van de winkel, geeft een feestje om afscheid te nemen van zijn collega's. Hij gaat rechten studeren aan de universiteit van Chicago, zijn eerste keus. Sophie is blij voor hem. Opgetogen. Trots. Maar ze is ook diepbedroefd; ze kan zich niet voorstellen hoe het zal zijn om de winkel zonder hem te runnen.

Er wordt een vieze gele vloeistof doorgegeven, en Sophie kijkt toe terwijl de feestvierders elkaar uitdagen om ervan te drinken. Blijkbaar is het likeur uit Chicago, deze Malört, en het spul smaakt zo afschuwelijk dat het de meest walgelijke drank aller tijden wordt genoemd. Iemand is er, ten goede of ten kwade, in geslaagd een fles van het spul in Washington te vinden.

Sophie kijkt hoe een jonge vrouw met geblondeerd stekeltjeshaar haar hoofd in de nek gooit en de stroperige gele vloeistof in haar mond giet. Dan stokt haar adem, verslikt ze zich en spuugt ze het op de grond uit. 'Jakkes!' roept ze. 'Dit is afschuwelijk! Het smaakt naar... lijden.' Theatraal grijpt ze naar haar keel.

Sophie kan zich niet herinneren hoe ze heet, maar ze weet nog wel dat ze de jonge vrouw een paar weken geleden heeft ontslagen. Na een week van handenwringen en lange discussies met Jamal waren ze het erover eens dat ze ontslagen moest worden vanwege haar agressieve houding tegenover een klant. Sophie vraagt zich af waarom de vrouw hier is, op dit feest.

Moet ze zich zorgen maken omdat ze niet meer weet hoe ze heet? Misschien heeft ze het verdrongen, zodat ze niet meer aan die nare gebeurtenis hoeft te denken. Maar wie weet; ze is al meer dan twintig jaar eigenaar van de boekwinkel. Hoewel ze vrijwel alle mensen die voor haar hebben gewerkt dankbaar is en ronduit dol op ze is geweest, en hoewel ze met velen van hen nog contact heeft, zijn minstens een paar van de werknemers die kort bij haar hebben gewerkt veranderd in een pastiche van slimme studenten Engels, van wie de meesten uiteindelijk zijn doorgestroomd naar lucratievere carrières.

Toch zou Sophie de naam van deze vrouw nog moeten weten. Ze was niet alleen onbeleefd tegen klanten, maar zag zichzelf ook als een soort orakel, dat ongevraagd verontrustende voorspellingen deed tegenover zowel collega's als vreemden.

‘Je sterren staan op het punt door elkaar gegooid te worden en je beleving van de werkelijkheid voorgoed te veranderen,’ fluisterde ze afgelopen herfst op een dag ongevraagd in Sophies oor. Een week later was Solomon, de man met wie Sophie vijfentwintig jaar was getrouwd, dood. Niet dat die jonge vrouw er verantwoordelijk voor was, maar toch... Nou ja, misschien was ze dat wel, op een vreemde, kosmische, mystieke manier. Nog voordat de voorspelling waar bleek te zijn, voelde Sophie zich er merkwaardig genoeg door geschonden.

Nu trekt de voormalige werknemer – *hoe heet ze toch?* – een grimas vanwege het vloeibare lijden; ze heeft net weer een flinke slok uit de fles genomen. Gele siroop druipt over haar kin omlaag.

Sophie verzet zich tegen de neiging om met haar hand over het haar van de jonge vrouw te strijken om te voelen of de steeltjes net zo kriebelig zijn als de baard van haar overleden man.

‘O, geweldig spul!’ zegt Noah, die nu een slok uit de fles neemt. ‘Exxon Supreme – een hoog octaangehalte... Of wacht, wacht...’ Hij neemt nog een slok. ‘Hm, ik proef een vleugje Shell, met een subtiele noot van iso-octaan.’

Sophie is gerustgesteld, want van deze jongeman kan ze met zekerheid zeggen wie hij is. Ze herinnert zich haar gesprek met Noah toen hij een jaar geleden solliciteerde naar een baan als junior boekverkoper, en ze heeft geamuseerd toegekeken terwijl hij in de eerste week dat hij in de winkel werkte veranderde van een ballerige knul die afgestudeerd was aan Princeton en opschepte over zijn toelating tot een van de Princeton-eetclubs, in een magere, leesgrage hipster met een modestijl waarmee hij eerder ‘dokwerker’ dan ‘Ivy Club’ uitstraalt.

‘Het smaakt naar de tranen van Lady Macbeth,’ zegt Clemi, een beginnende romanschrijver met dramatisch rood haar dat in pijpenkrullen tot op haar middel valt.

Sophie heeft een zwak voor deze meid en heeft haar onlangs promotie gegeven. Ze heeft Clemi ook meteen na haar studie aangenomen. Minstens de helft van haar werknemers wil schrijver worden, en terwijl de meesten hun pogingen zullen staken of afgemat zullen raken door het proces, heeft ze het gevoel dat Clemi wel eens zou kunnen slagen – en niet alleen omdat haar moeder een beroemd literair agent is. Ze heeft Sophie verteld dat ze elke ochtend vroeg opstaat om te schrijven voor dat ze naar haar werk gaat en dat ze al meerdere concepten heeft verscheurd en opnieuw is begonnen. Ook lijkt ze boeken te vereren – natuurlijk houdt iedereen die in een boekwinkel werkt van boeken, maar bij Clemi is de liefde voor boeken extreem. Het lijkt haar pijn te doen als haar collega's een luchtige bestseller afkraken of als iemand een auteur saai vindt omdat hij bij een event monotoon praatte en zijn optreden zou moeten bijschaven.

'Auteurs zijn schrijvers, geen getrainde zeehonden!' heeft Sophie haar eens horen zeggen.

Er is nog een reden waarom ze Clemi mag: ze doet Sophie denken aan zichzelf op die leeftijd. Ook zij was intens, serieus en hevig literair, ze praatte altijd over boeken en verdedigde ze zelfs alsof het kinderen waren die op het schoolplein gepest werden. Ze vatte het persoonlijk op toen iemand bij haar in de brugklas haar hand opstak en een tirade afstak tegen *De vanger in het graan*, ook al vond Sophie het zelf niet eens zo'n goed boek.

Er is – of was – ook een fysieke gelijkenis. Als kind had Sophie wild lang haar, al was het donkerder rood dan dat van Clemi. Toegegeven, de rest van de fysieke gelijkenis is vooral wishful thinking. Ze is nooit zo slank, knap of lang geweest. Sophie is maar één meter vijfenvijftig en wat je 'stevig' zou kunnen noemen. Elk jaar is ze een beetje zwaarder rond de heupen ge-

worden, en vanwege de soms hevige pijn in haar linkerschouder heeft ze niet veel aan sport gedaan. Blijkbaar is die pijn een beroepsrisico wanneer je een boekwinkel hebt en te veel dozen moet tillen. Ze is verdorie pas vierenvijftig! Ze is te jong om een man te hebben begraven en een lijf te hebben dat het begeeft.

Clemi is nu verantwoordelijk voor het plannen en organiseren van alle events in de winkel, en Sophie moet toegeven dat ze dat goed doet. Misschien zelfs héél goed. Om het perfect te doen zou ze Sophies gedachten moeten kunnen lezen, en eerlijk gezegd kan Sophie tegenwoordig zelf haar eigen gedachten niet meer volgen. Ze denkt iets, twijfelt dan aan zichzelf, waarna een derde gedachte de voorganger tenietdoet en ze zich niet meer kan herinneren wat het oorspronkelijke punt van de hele gedachtestroom was. Er is niets mis met haar; ze is gewoon verward, en daar is een goede reden voor. Naast de uitdagingen op professioneel en persoonlijk gebied, zoals het feit dat ze onlangs weduwe is geworden, heeft ze het gevoel dat de wereld in brand staat.

Daarom kan ze niet geloven dat ze zich door haar zoon, Michiel, heeft laten overhalen om hierheen te komen. Het is haar eigen schuld, want ze begon zelf over het feest toen hij eerder vanochtend langskwam om de was op te halen die Sophie voor hem had gedaan. Toen Solomon nog leefde, werd er niet echt van haar verwacht dat ze op personeelsfeestjes verscheen. En dan wordt ze nu opeens, als alleenstaande, geacht laat op te blijven om Malört te zuipen en speciaalbier te drinken?

Bovendien voelt het een beetje als heiligschennis om juist op deze dag te feesten, nadat ze uren aan de televisie gekluisterd heeft gezeten om het nieuws te volgen, vol afschuw en walging over alle onverdraagzaamheid, haat en woede.

‘Uit naam van de staat Virginia dragen we jullie op onmiddellijk uiteen te gaan,’ schreeuwden politieagenten in ME-uit-

rusting keer op keer in Charlottesville, Virginia.

Het was gisteravond al gewelddadig geworden, nadat witte racisten zich hadden verzameld op de campus van de Universiteit van Virginia om te protesteren tegen de verwijdering van een standbeeld van Robert E. Lee. Maar vanochtend escaleerde het toen een auto met een witte racist achter het stuur inreed op een menigte antiracisme-demonstranten, waarbij een vrouw van tweeëndertig om het leven kwam en tientallen anderen gewond raakten. Het was nog te vroeg om te zeggen hoeveel gewonden precies.

Sophie dwong zichzelf te kijken, er getuige van te zijn, terwijl omstanders rondstrompelden en interviews gaven, sommigen bebloed en gedesoriënteerd.

Ze hoort het geschreeuw nog in haar oren. En de leuzen.

'Jews will not replace us.' Joden zullen onze plek niet innemen.

'Sieg heil.' De Hitlergroet.

Dit is een vreselijke dag, een dag waarvan ze denkt dat hij de geschiedenisboeken in zal gaan, net als de schietpartij op ongewapende studenten op Kent State in 1970.

Het voelt verkeerd om nu op een feestje te zijn. Maar terwijl Michael de inhoud van de wasdroger in een plunjezak stopte, zei hij: 'Mam, hoe vreselijk het ook is, je laat ze winnen als je je afsluit van de wereld! Je moet jezelf tot doel stellen te leven.'

Wie is dat ooit zo cynische kind dat zich nu in clichés uitdrukt? Kan het echt haar zoon zijn, die dit voorjaar summa cum laude afstudeerde aan de universiteit en nu werkloos is? Door yoga-instructeur te worden, bouwt hij voort op zijn graad in de alfawetenschappen, zegt hij. Ze wil graag laten optekenen dat ze een moeder is die hem steunt en geen anti-yogigevoelens koestert, maar die desondanks hoopt dat haar zoon op een gegeven moment genoeg zal verdienen om de huur te betalen van woonruimte in een gebouw met een wasmachine en droger, of

op zijn minst op loopafstand van een wasserette. Ze snapt zijn nieuwste onderneming niet goed. Ze heeft hem nooit eerder sneakers zien dragen, zien wandelen, hardlopen of fietsen, en dan wordt hij op een ochtend wakker en is hij ineens veranderd in een bekeringsgezinde yogi?

Hoewel ze weet dat Michael een punt heeft, heeft zij een tegenargument: zelfs op een goede dag hoort ze niet thuis op dit feest. Haar personeel nodigt haar misschien altijd uit voor hun bijeenkomsten, maar dat doen ze vooral uit beleefdheid en plichtsbesef. Het is niet zo dat ze per se verwachten of willen dat ze komt!

Het was haar fout Michael deelgenoot te maken van haar verslagenheid over het aanstaande verlies van Jamal aan de advocatuur. Jamal is haar rots in de branding, degene tot wie ze zich als eerste wendt wanneer ze een second opinion nodig heeft. Maar wie kan het hem kwalijk nemen dat hij in professioneel opzicht meer wil? Zijn beide ouders zijn prominente advocaten en zijn zus is een federale rechter. Hij overweegt al bijna twintig jaar rechten te gaan studeren. Hoewel hij de bestbetaalde werknemer van de winkel is, woont hij met zijn man en een tweeling van vijf in een krappe flat. Met rekken vol boeken van vloer tot plafond straalt het huis warmte uit. Aan de muren hangen boekomslagen op posterformaat van verschillende hedendaagse romans die zijn opgestuurd door uitgevers en niet langer nodig zijn in de winkel, waaronder eentje van *Vreemd land* die met een stift is gesigneerd door Jhumpa Lahiri.

‘Je móét naar het feest gaan,’ ging Michael door. ‘Het is belangrijk om te tonen dat je om ze geeft.’

‘Natuurlijk weten ze dat ik om ze geef! Ik ben hun baas. Maar dat betekent niet dat ik een of andere brug moet oversteken naar dat godvergeten Virginia en over wegen moet rijden die vernoemd zijn naar Jefferson Davis en Robert E. Lee, met wie

deze ellende begonnen is! Ik ben elke dag in de winkel. Ik ben juist enorm betrokken!’

Ze weet dat ze te veel tegenstribbelde en dat ze dat om een klassieke reden deed: het tegendeel is waar. Ze is fysiek aanwezig in de winkel, maar voelt zich er steeds minder bij betrokken. Ze is moe. Ze stevent af op een burn-out. En misschien is het vernederende incident gisteren met Zhang Li wel een teken dat ze zelfs vijandig tegenover de boeken begint te staan. Zhang is jong en werkt pas relatief kort voor de uitgeverij, en door Sophie is ze zich waarschijnlijk half doodgeschrokken.

Sophie mag dan zelf de voorkeur geven aan dikke historische pillen en literaire fictie, maar ze is zowel een boekenliefhebber als een gewiekste zakenvrouw, en ze snapt dat boeken met perfect gepedicuurde vrouwenvoeten op het omslag brood op de plank brengen. Die, en de boeken van beroemde chef-koks, zelfhulpgoeroes, rocksterren, voormalige en wannabe presidenten en van footballspelers van wie de toegewijde fans bij het krieken van de dag bij boekwinkels verschijnen en in de rij staan voor een gesigneerd boek en een selfie met de auteur. Een boekwinkel – en de eigenaar! – moet alle mogelijke boeken omarmen, van buitengewoon intellectuele boeken tot bestsellers over hoe je je huis kunt ontspullen. Daarom heeft ze de winkel juist geopend, dus laat vrachtwagens gerust alle boeken aanvoeren en laat boekverkopers ze lezen, een prominente plek in de winkel geven en persoonlijk verkopen, stuk voor stuk. Maar zoek alsjeblieft geen diepere betekenis achter het feit dat deze boekwinkeleigenaar boeken een beetje beu is.

Even voor de goede orde: wat haar echt boos maakte had minder te maken met die stomme gearbrushte voeten op de voorpublicatie dan met een vraag die Zhang haar had gesteld.

‘Wil je meer exemplaren van *The Girl in Gauzy Blue* bestellen?’

had ze gevraagd. ‘Ik zie dat je er maar vierentwintighonderd hebt besteld.’

The Girl in Gauzy Blue is het literaire debuut van een vijftientwintigjarige, in Parijs geboren Afghaans-Ierse vrouw. Het is een dikke, multigenerationele roman over liefde, oorlog en identiteit, die is beschreven als ‘adembenemend’, als ‘gedurfd vroegrijp’, als ‘episch transfigurerend’. Het boek, klaar om een bestseller te worden, komt volgende week uit. Het is het type roman waar Sophie een jaar geleden nog van zou hebben gesmuld en zoveel exemplaren van zou hebben besteld als Zhang Li kon missen. Ze zou misschien zelfs de aanbevelingstekst voor in de winkel hebben geschreven.

Maar Sophie is op. Ze vindt het moeilijk te begrijpen dat iemand op dit moment in de geschiedenis iets om zulke pretentieuze literaire fictie kan geven.

Het incident met Zhang was een *perfect storm* – *The Girl in Gauzy Blue*, de voorpublicatie met de voeten, Jamals aanstaande verhuizing naar Chicago – het was een atmosferische storing, meer niet. Zoals wanneer vochtige lucht en koele lucht samenkomen met mist, of wat het ook is waardoor orkanen ontstaan.

Als haar zoon geen zin heeft om de zaak over te nemen – iets wat heel waarschijnlijk lijkt – wordt het dan geen tijd om de boekwinkel op te geven, gezien de eindeloze eisen en problemen die bij een klein bedrijf komen kijken? Dat is niet helemaal een abstracte vraag. De projectontwikkelaar uit Pittsburgh die onlangs de parkeerplaats achter de winkel heeft gekocht, Ed of hoe hij ook heet, probeert haar al een paar weken te bereiken om een of ander voorstel te bespreken. Ze heeft zo haar vermoedens wat dat voorstel zou kunnen zijn, maar ze vermijdt zijn telefoontjes.

Eén ding is zeker: ze gaat niet tegen Michael zeggen dat ze voor nog twee feestjes is uitgenodigd. Aanstaande maandag

komt een groepje van haar werknemers op iemands dak samen om naar de zonsverduistering te kijken – midden op een werkdag! En de avond daarna is er een verkleedfeest: ‘Kom verkleed als je favoriete superheld’ staat er op de uitnodiging. Alsof ze zichzelf zou kunnen of willen dwingen zich als superheld te verkleeden! Bij de gedachte alleen al krijgt ze zin om in haar schuilplaats weg te kruipen.

Het is een toevalligheid, die schuilplaats. Of eigenlijk het gevolg van groeiende verwarring en miscommunicatie op het moment dat Solomon en zij het pand in 1997 kochten. Voorheen was de winkel een bank, of beter gezegd, een halve bank. De plattegrond werd in tweeën gehakt en de kopers van het aangrenzende pand begonnen in hun deel een veel te duur steakhouse met de weinig creatieve naam The Bank. Ze maakten van een kostenbesparende maatregel een architectonische gimmick door de meeste industriële onderdelen en het meubilair te behouden. De hoofdgerechten hadden allemaal een bankthema: de Money Market, bijvoorbeeld, was hun best lopende steakgerecht: een ossenhaas van drie ons met een gepofte aardappel en verse groente naar keuze. De Treasury STRIPS was, niet verrassend, een eersteklas lendenstuk van bijna een pond. Het was het verkeerde restaurant op het verkeerde moment op de verkeerde plek; dit was een buurt voor boekwinkels en koffietentjes, niet voor dure restaurants waar ze enkel rood vlees serveren. Het was einde verhaal voor het restaurant nadat het in een recensie in *The Washington Post* werd afgekraakt. ‘Breng je geld niet naar deze bank,’ was de uitsmijter en het grafschrift. Restaurants staan er natuurlijk om bekend dat ze lastig in stand te houden zijn, maar vooral deze locatie lijkt vervloekt. In de loop der jaren heeft er een Californisch restaurant in gezeten waar ze biologische nouvelle cuisine serveerden,

een Chinees restaurant, een Indiase *dhaba*, en nu, sinds twee weken, een koffiezaakje genaamd Verb, waar Zhang de noodlottige cappuccino met magere melk had gekocht.

Toen de advocaten de bank in tweeën splitsten, wezen ze de boekwinkel een ruimte van zo'n drieëndertig vierkante meter met een toiletruimte toe, die onpraktisch over de grenslijn heen stak. Het was het kantoor van de bankdirecteur geweest, en het plan was om er Sophies kantoor van te maken. Maar toen alles eenmaal in kannen en kruiken leek en de bouw was begonnen, maakten de advocaten van The Bank bezwaar en dienden een klacht in waarin ze beweerden dat de splitsing van het onroerend goed oneerlijk was verlopen, gebaseerd op ontoereikende informatie. Er was geen rekening gehouden met een erfdienstbaarheid in de steeg aan de achterkant, waardoor de eigenaren van The Bank geen aanbouw konden realiseren. De afronding van de verdelingsakte werd jarenlang opgeschort, en ondertussen ging de bouw in beide delen van het pand gewoon door en werd het betwiste deel ingemetseld.

In een stad vol met advocaten is het moeilijk te geloven dat een juridische kwestie gewoon verdampt, als vanzelf verdwijnt, maar nadat The Bank failliet was gegaan en het pand was doorverkocht, verdween de kwestie gewoon. Dat is nu twintig jaar geleden; de ruimte naast de boekwinkel is zeven keer van eigenaar gewisseld en de advocaten zijn allemaal verhuisd naar andere kantoren, met pensioen gegaan, overleden of, in één geval, geroyeerd.

Sophies man, Solomon – zelf ook advocaat – kreeg vorig jaar een fatale hartaanval. Zijn boekenclub van de synagoge was van de bespreking van *Het gouden keurslijf* van Thomas L. Friedman afgedwaald en voerde een discussie over hoe grondwettig de verplichting voor immigranten was zich in te schrijven in een register – met moslims als duidelijk doelwit. Dat was haar

tenminste verteld; Sophie was die avond in de winkel geweest voor een event. Het was bij uitstek een onderwerp waarover Solomon woedend werd. Hij verkondigde dat hij zich als moslim zou laten registreren als die grimmige dag aanbrak, en hij was nog maar net begonnen met een opmerking over Otto, de vader van Anne Frank, toen hij naar zijn borst greep en in elkaar zakte. Zo had hij vast niet willen gaan, want Solomon maakte zijn opmerkingen altijd af; daar kon je op rekenen als op het kraaien van een haan.

Sinds zijn dood wordt Sophie achtervolgd door het spookbeeld van Anne Frank en leest en herleest ze haar dagboek, waarbij ze zich telkens afvraagt wat Solomon precies had willen zeggen. Ze weet het nog steeds niet zeker, maar de herinnering aan Anne die zich met haar ouders en zus schuilhield in een achterhuis achter een muur van boeken is natuurlijk wat Sophie inspireerde om nog eens te kijken naar de schuilplaats in de winkel. Nu haar man er niet meer is, zijn Ibrahim en zij waarschijnlijk de enige mensen in Washington die van het bestaan ervan weten. Het is eenieders fantasie. Een eigen kamer, een plek waar alleen jij kunt komen. Net iets uit James Bond.

Lees verder in *Bookish People*.